

Motion till riksdagen

1989/90:K242

av Elver Jonsson m.fl. (fp)

Folkrörelserna och demokratin

Svensk demokrati är ett barn av folkrörelserna. Vi är övertygade om att folkrörelserna också blir avgörande för om demokratin skall förbli vital. Vem skulle annars fungera som skola i demokrati? Vem skulle annars driva reformkrav – utöver sådana som utgår från egenintresset?

Folkrörelserna fanns som breda rörelser ute bland människorna när landet fortfarande styrdes av små privilegierade grupper. Det var folkrörelserna som drev kraven på rösträtt, likhet inför lagen och social rättvisa. Författare och publicister drev på, men det var i folkliga organisationer som kraven fick styrka. På motsvarande sätt är det genom ideella organisationer vi i dag ser opinionsbildning för bistånd till fattiga folk, human flyktingmottagning och ansvar för miljön.

Den konstruktiva protesten

Folkrörelsens arbetsmetod är den konstruktiva protesten. Folkrörelsens medlemmar har pekat på brister i samhället, men de har samtidigt visat vägar att förbättra sociala och andra förhållanden. De har spelat en oerhört stor roll för opinionsbildning och den granskning av förhållanden i samhället som är nödvändig för att brister ska dras fram och förslag till åtgärder diskuteras.

1800-talets stora folkrörelser var väckelserörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen. In på det nya seklet kom idrottsrörelsen, nu den största av dem alla. Beredskapsåren innebar en kraftig tillväxt för de frivilliga försvarsorganisationerna. Fredsrörelsen har en lång historia i vårt land. MHF kan tas som exempel på hur nykterhetsrörelsen och den framväxande bilismen förenades. Hembygdsrörelsen har fått ett allt starkare genomslag som ett sätt för människor att i ett snabbt föränderligt samhälle bevara banden bakåt. En motsvarande funktion fyller rader av organisationer med folkbildning och kulturaktiviteter på programmet. Vi har fått en rad ”nya” folkrörelser, inte minst knutna till miljöarbete i olika former. Kvinnoorganisationerna är pådrivande i opinionsbildning för ökad jämställdhet. Vid sidan av den sedan många år bedrivna missionsverksamheten i fattiga länder finns i dag också andra organisationer med stark inriktning på bistånd i olika former till människor i tredje världen. Amnesty International är ett exempel på en rörelse som drivs av starkt humanitärt deltagande.

Människor går med i en folkrörelse både för att främja en idé och för att

själva få göra en insats. Förmodligen var det sällan så att folkrörelserna utbildade medlemmar i beslutsfattande för att den vägen ge demokratin i landet krafttillskott. Organisationerna utvecklade säkerligen sina verksamhetsformer utifrån interna bedömningar om behov av kunskaper och färdigheter. Men som en bonuseffekt för hela samhället kom att demokratin stärktes genom att debatten aktiverades och genom att fler fick praktisk skolning i praktisk demokrati. Att skilja på åtgärder för demokrati i den egna rörelsen och demokrati i landet är egentligen också meningslöst, eftersom de konkreta åtgärderna i organisationen blir desamma i båda fallen.

Östeuropa och Sverige

Den senaste tidens stora omvälvningar i Östeuropa visar vilken oerhörd kraft som ligger hos människor som förenas i en stark strävan efter demokrati. I Baltikum har vi kunnat se hur en rad nya rörelser växer fram för att kanalisera människors längtan efter frihet och utveckling. Solidaritet i Polen är en illustration till hur en folklig organisation blev starkare än förtryckarregeringen.

Svensk demokrati genomdrevs och fick sitt innehåll genom stora insatser från folkrörelser. Det bästa som kan hända för att demokratin ska lyckas i Östeuropa är att man där kan bygga vidare på de folkliga rörelser som redan finns eller som kan skapas i den närmaste framtiden. Grundlagar och offentliga maktorgan behövs i demokratier, men viktigast är engagemanget och den levande diskussionen bland människor. Där liksom i praktisk skolning i demokrati kan folkrörelser göra en insats som inte kan ersättas av något annat.

För ett vitalt samhällsklimat i Sverige är det viktigt att folkrörelserna kan fortsätta att ge utlopp för människors initiativlust och idealitet. Gemensamt ska man arbeta för det man tror på. Staten ska inte söka styra folkrörelsernas arbete, däremot stödja dem genom att ge goda arbetsvillkor.

Den statliga folkrörelseutredningen härom året var ett bedrövligt exempel på en bakvänd syn på folkrörelser. Utredningen gjorde ingen avgränsning mellan ideella och ekonomiska organisationer. I en rad mycket väl underbyggda remissvar från folkrörelser riktades stark kritik mot utredningens uppläggning.

I IOGT-NTO-rörelsens skrift "Vem älskar framtiden" (1989) skriver Lars Svedberg att folkrörelser aldrig kan kompromissa med en idé, men alltid måste kompromissa om medlen. Han är utomordentligt kritisk till folkrörelseutredningen: "Den 1987 utgivna folkrörelseutredningen illustrerar på ett häpnadsväckande sätt den bakvända visan. Denna 'folkrörelseutredning' tar med alla organisationskategorier i namn av folkrörelser. Utanför staketet återfinns i och för sig exempel på folkrörelser men också hobbyorganisationer och intresseorganisationer. Och studieförbund! Och riktningen är klar – in i samhällsapparaten.

Det är också att notera, att utanför staketet där föreningsfolket håller till finns inte ett grässtrå. Det är kallt som i en öken. Men inne i samhällslyckan är det grönt och skönt. blommor som blommor och antyder paradiset.

Den enda rimliga 'bilden' är ju den där 'ministern' ser rockskörten av folket som är på väg mot nästa framtid och där samhällets institutioner måste skynda sig för att följa efter."

Mot. 1989/90
K242

Folkpartiets förslag

Enligt vår mening skall staten stödja men inte söka styra folkrörelserna. Tyvärr måste vi konstatera att statens stöd till folkrörelser minskat, t.ex. genom indragning av stöd till organisationstidningar. Genom expansionen av de statliga lotterierna och spelen har folkrörelserna till stor del trängts bort från dessa finansieringsmöjligheter, samtidigt som statsmakternas egna beslut försämrat folkrörelsernas ekonomi.

Folkrörelser gör insatser på många områden. I den här motionen ger vi en övergripande syn på folkrörelsernas roll och betydelse. Men det finns skäl att erinra om andra motioner där folkpartiet ser folkrörelsernas insatser som ytterst betydelsefulla.

Internationellt har Sverige lägre alkoholskador än flertalet andra industriländer. Rimligen finns det ett starkt samband mellan positiva nykterhetspolitiska beslut och det faktum att Sverige har en långt mer aktiv nykterhetsrörelse än de flesta andra länder. I folkpartiets partimotion om åtgärder mot missbruk betonas folkrörelsernas roll om man ska kunna få en nationell ofensiv för minskad konsumtion och ökad respekt för alkoholen. Också i narkotikabekämpningen betonas folkrörelsernas insatser, bl.a. genom frivilligorganisationer som bedriver missbruksvård för ungdomar.

I folkpartiets kommittémotion om avdragsrätt för gåvor till ideellt och humanitärt arbete föreslås avdrag – inom en maximerad beloppsram – för enskild person som ger bidrag till trossamfund, organisationer som bedriver bl.a. hjälpverksamhet, internationell biståndsverksamhet, arbete för respekt för mänskliga rättigheter, arbete bland sjuka eller handikappade.

I folkpartiets partimotion för effektivare bistånd betonas att enskilda organisationer, särskilt missionen, var pionjärerna i svenskt internationellt solidaritetsarbete. Ideella organisationer har ofta lättare än statliga organ att nå ut till de människor som verkligen behöver hjälp. Ideella organisationer är flexibla och kan gå direkt på problemen utan formella omvägar. Deras administration på hemmaplan är oftast liten och obyråkratisk. Enskilda medarbetare gör engagerade insatser som biståndsarbetare, ofta till lägre kostnader än offentlig biståndsverksamhet. Organisationernas medlemmar gör stora insatser för att samla in pengar till u-landsverksamhet och för att bilda opinion. Folkpartiet föreslår att en långsiktig utfästelse nu ges om fortsatt växande biståndsanslag att förmedlas genom ideella organisationer till en miljard kronor inom tre år. Det skulle öka organisationernas möjligheter att planera för nya insatser. För nästa budgetår föreslår folkpartiet en höjning med 25 milj. kr. utöver regeringens förslag.

I folkpartiets kommittémotion om anslag till miljövärd föreslås ytterligare 3 milj. kr. till miljövärdsinformation genom ideella organisationer. För ideella organisationers samarbete bl.a. med Östeuropa föreslås ytterligare 2 milj.kr.

I folkpartiets kommittémotion om idrotten tas flera områden upp, som

gäller ungdomsverksamheten och idrottens ekonomi. Villkoren för folkrörelsernas spel och lotterier måste avsevärt förbättras så att de kan öka sin andel av den totala spelmarknaden. Folkpartiet menar att en större del av Tiptjänsts överskott ska ställas direkt till idrottens förfogande. Den summa som regeringen föreslår för det lokala aktivitetsstödet är för liten. Socialdemokraternas löften på detta område i valet 1988 har svikits. Folkpartiet vill hålla sitt löfte och föreslår därför en uppräknings av anslaget med 25 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit. Folkpartiet föreslår också att fyra nya TRISS-lotterier skall anordnas till folkrörelsernas förmån.

I folkpartiets partimotion om de handikappades situation sägs att handikapporganisationerna har en avgörande betydelse för utvecklingen av synen på handikapp och handikappfrågor. Dessa organisationer har höga merkostnader för sin verksamhet därför att många av de personer de organiserar har olika slag av funktionshinder. Det anslag regeringen föreslår är enligt vår mening inte tillräckligt för verksamheten, varför vi föreslår ytterligare 25 milj. kr. i bidrag till handikapporganisationer.

I folkpartiets partimotion om solidaritet med flyktingar och invandrare sägs bl.a. att svenska frivilligorganisationers projekt på plats för återvändande flyktingar bör få ökat ekonomiskt stöd.

Varje folkrörelse arbetar och måste få arbeta utifrån sina egna förutsättningar och sina mål. De bidrar till mångfald och variation. Det kan aldrig vara statens uppgift att söka styra vad folkrörelser bör göra. Tvärtom kan man säga att samhället blir bättre ju fler människor som får tillfälle att utveckla sina egna intressen och sina engagemang i ett konstruktivt ideellt arbete.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkrörelsernas roll för demokratins utveckling och för ett vitalt samhällsklimat.

Stockholm den 25 januari 1990

Elver Jonsson (fp)

Lars Ernestam (fp)

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)

Hans Lindblad (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)